
Úvodní slovo

Mimořádné číslo Filosofického časopisu je věnováno sedmi příspěvkům, které jsou převážně spojeny s XVIII. slovensko-českým sympoziem o analytické filosofii, jež se konalo 8.-10. září 2014 v Praze v Akademickém konferenčním centru. Seminář uspořádalo oddělení analytické filosofie FLÚ AV ČR, v.v.i., ve spolupráci s Českým komitétem pro logiku, metodologii a filosofii vědy. Myšlenkový prostor, v němž se publikované příspěvky identifikují, je vymezen sedmi termíny, které na nich s různou intenzitou a v různém zastoupení participují a ovládají daný prostor specifickým a vcelku strhujícím způsobem. Přes tuto pozoruhodnou shodu, v níž jsou propojeny napříč celkem, je možné vyčlenit jednotlivé termíny tak, aby samostatně charakterizovaly jednotlivé příspěvky:

Axiomatizace: Petr Dvořák si ve stati *Neurčitá situace a logika* klade otázku axiomatizace logiky jazyka, která by byla schopna výpovědí o neurčitých situacích, jejichž neurčitost není dána naším poznáním, ale je objektivní vlastností reality. Zaměřuje se na logiku výroků o budoucích nahodilých faktech a na logiku experimentálních výroků kvantové fyziky.

Formalizace: Prokop Sousedík a David Svoboda se ve stati *Vznik formalismu a nové pojetí vědy* snaží v historickém přehledu vzniku a vývoje formalismu nalézt inspirace, které vedly a vedou matematiky k opuštění intuitivního předpokladu, že za matematickými symboly stojí znakem označená matematická entita, a preferují naopak předpoklad, že samy symboly k ničemu nereferyjí a že předměty teorie čísel jsou samy znaky. Snahou autorů je kromě jiného ukázat, že přístupy k matematice ovlivňují i charakter vědy jako celku, načež koketují i s poněkud kontroverzní otázkou, zda není třeba se definitivně rozloučit s lokálním formalismem a nahradit jej formalismem globálním.

Explanace: Igor Hanzel se ve stati *Singulárne podmienky, modifikačné podmienky a heuristika vo vedeckom vysvetlení* pokouší o prohloubení některých aspektů Woodwardova pojetí vědeckého vysvětlení, které se odlišuje od dominující Hem-

pelovy koncepce. Jeho cílem je nahradit tradiční hraniční a počáteční podmínky jemnějšími nástroji modifikačních a individuálních podmínek.

Demarkace: Vladimír Havlík se ve stati nazvané *Donald Gillies a modifikovaný falsifikacionismus* zaměřuje na Gilliesův pokus o vyrovnání se s kritikou falsifikacionistického kritéria demarkace na pozadí současné reflexe Popperových stanovisek v pracích jeho ortodoxních pokračovatelů. Přestože Gilliesův projekt selhal a nedostalo se mu větší pozornosti, je zajímavé sledovat rozdílné strategie jednotlivých Popperových pokračovatelů při řešení problémů, jimž falsifikacionismus musel a musí čelit.

Matematizace: Prokop Sousedík a David Svoboda se ve své další stati *Fregovo pojetí aplikace aritmetiky* zabývají otázkou, jak je možné, že matematika jako v zásadě neempirická věda je tak zázračně aplikovatelná na zkušenostní svět. Odpověď hledají v originalitě Fregova přístupu k matematice, který považují za jednu ze snah, jak se vypořádat s napětím mezi klasickými apriorními a aposteriorními přístupy.

Instrumentalizace: Ladislav Kvasz se ve stati *Vědecké instrumenty a skutečnost* snaží dále precizovat svůj příspěvek k instrumentálnímu realismu, k němuž se hlásí, jenž se snaží být jakousi střední pozicí mezi „přímočarým“ a vědeckým realismem. Navazuje tak na své předchozí práce v oblasti instrumentálního realismu v matematice a doplňuje je nyní instrumentálním realismem ve fyzice. Autor naznačuje, že instrumentální praxe vědy může být rozpoznána jako princip jednotného obrazu světa a současně předpokládá, že takový princip může být mnohem úspěšnější než předchozí pokusy o sjednocení vědy.

Artiklace: Pavol Labuda v diskusní studii nazvané *O (vědeckých) instrumentech na pozadí Kvaszovho instrumentálního realizmu* usiluje o kritické vyrovnání se s Kvaszovým pojetím instrumentů ve vědecké praxi. Zásadní rozpor spatřuje v tom, že přirozenému jazyku Kvasz nezdůvodněně nepřiznává symbolickou zkušenost, a dále to, že přirozenou zkušenost pokládá za neinstrumentální. Jde pravděpodobně o důsledek Kvaszova odmítnutí myšlenky objektového jazyka jako takové a jeho způsobu řešení otázky realismu jako vztahu reality a jazyka, což bychom mohli obecně chápat jako otázku artikulovatelnosti.

Přestože jednotlivé stati žijí svým vlastním životem, nakonec se ukazuje, jak se současně nenadále identifikují v rámci celku, když spolu prostřednictvím uvedených sedmi termínů navazují předem nezamýšlený dialog. Čtenáře tak mohou povzbudit k dalším kritickým reakcím nejen na explicitně uvedená tvrzení v rámci jednotlivých příspěvků, ale i na „tichý“ dialog vedený napříč celkem.